

Sygn. akt III Ca 58/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 kwietnia 2018 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach III Wydział Cywilny Odwoławczy w składzie:

Przewodniczący - Sędzia SO Teresa Kołeczko - Waclawik

Protokolant Justyna Chojecka

po rozpoznaniu w dniu 19 kwietnia 2018 r. w Gliwicach na rozprawie

sprawy z powództwa P. P.

przeciwko (...) Spółce Akcyjnej w W.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Rejonowego w Rudzie Śląskiej

z dnia 5 października 2017 r., sygn. akt I C 533/17

1. **oddala apelację;**

2. **zasądza od pozwanego na rzecz powoda 450 zł (czterysta pięćdziesiąt złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania odwoławczego.**

SSO Teresa Kołeczko - Waclawik

Sygn. akt III Ca 58/18

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z 5 października 2017r. Sąd Rejonowy zasądził od pozwanego (...) Spółki Akcyjnej w W. na rzecz powoda P. P. kwotę 3509,59 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 31 sierpnia 2016r. (pkt 1) i orzekł o kosztach postępowania (pkt 2).

Sąd Rejonowy ustalił, że strony w dniu 7 lutego 2014 r. zawarły umowę ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowymi funduszami kapitałowymi (...) -15 potwierdzoną polisą nr (...). Suma ubezpieczenia została określona w umowie na 100 zł, a powód zobowiązał się do opłacania rocznej składki w wysokości 6 000 zł. Zgodnie z OWU przedmiotem ubezpieczenia jest życie ubezpieczonego (§6 ust. 1). Towarzystwo zobowiązało się do wypłaty świadczenia ubezpieczeniowego, wartości polisy, wartości wykupu lub części wartości polisy, zgodnie z zasadami określonymi w OWU oraz do dokonywania alokacji składek podstawowych i składek dodatkowych zgodnie z dyspozycją ubezpieczającego (§ 13 ust. 1 i 3). Towarzystwo prowadzi na rzecz ubezpieczającego rachunek podstawowy, na którym są ewidencjonowane jednostki uczestnictwa zapisane za środki pieniężne pochodzące ze składek podstawowych. Składka podstawowa podlega alokacji zgodnie z dyspozycją ubezpieczającego i jest przeliczana na jednostki uczestnictwa (§ 24 ust. 1 i 2). W celu inwestowania środków pochodzących ze składek podstawowych oraz składek dodatkowych Towarzystwo oferuje ubezpieczającym ubezpieczeniowe fundusze kapitałowe, różniące się strukturą i kategoriami lokat, a tym samym wynikami inwestycyjnymi i profilem ryzyka (§ 37 ust. 1). Prawo

ustalenia alokacji, a tym samym prawo wyboru ubezpieczeniowych funduszy kapitałowych, w których jednostki uczestnictwa będą inwestowane środki pochodzące ze składek podstawowych lub składek dodatkowych, przysługuje ubezpieczającemu (§ 37 ust. 2). Ryzyko inwestycyjne związane z inwestowaniem środków pochodzących ze składek w jednostki uczestnictwa ubezpieczeniowych funduszy kapitałowych ponosi ubezpieczający (§ 37 ust. 3). Zgodnie z § 41 ust. 1 OWU Towarzystwo pobiera następujące opłaty: opłatę za ryzyko ubezpieczeniowe, opłatę administracyjną, opłatę za zarządzanie, opłatę operacyjną. Począwszy od drugiej rocznicy polisy, ubezpieczający ma prawo dokonać wypłaty wartości wykupu (§ 30 ust. 1). Do wyliczenia wartości wykupu stosowany jest wskaźnik wartości wykupu. Wartość wykupu składa się z dwóch wskaźników: iloczynu wartości podstawowej polisy i wskaźnika wykupu oraz wartości dodatkowej polisy (§ 30 ust. 2 i 3). Towarzystwo zatrzymuje kwotę stanowiącą różnicę pomiędzy wartością jednostek uczestnictwa odpisywanych w celu realizacji wypłaty wartości wykupu i kwotą przeznaczoną do wypłaty (§ 30 ust. 4). W celu dokonania wypłaty wartości wykupu ubezpieczający powinien doręczyć Towarzystwu wnioski o dokonanie wypłaty wartości wykupu oraz przedłożyć kopię dokumentu potwierdzającego tożsamość. Złożenie wniosku o wypłatę wartości wykupu jest równoznaczne z wypowiedzeniem umowy ubezpieczenia (§ 30 ust. 5 i 6). Zgodnie z punktem 13 Tabeli opłat i limitów wskaźnik wykupu w 3. roku polisy wynosi 20%. Pismem z 25 sierpnia 2016 r. pełnomocnik powoda wzywał pozwanego do zapłaty wszystkich przysługujących powodowi należności, ale bezskutecznie. Na wniosek powoda umowa ubezpieczenia potwierdzona polisą nr (...) została rozwiązana dnia 12 stycznia 2017 r. W związku z rozwiązaniem umowy ubezpieczenia pozwany wypłacił powodowi kwotę 14 038,36 zł. Kwota ta miała zostać wypłacona powodowi na rachunek bankowy w dniu 19 stycznia 2017 r. Powyższa kwota stanowiła różnicę pomiędzy wyliczoną wartością podstawową - 17 547,95 zł, a kwotą potrąceń związanych z rezygnacją z ubezpieczenia - 3 509,59 zł.

W tych okolicznościach rozważał sąd powództwo w oparciu o art. 385¹ k.c. i art. 385" k.c. Wskazując na przymiot powoda jako konsumenta w świetle z art. 43¹ k.c. i art. 22¹ k.c. ocenił, że postanowienia OWU nie zostały uzgodnione z powodem indywidualnie i stanowią one wzorzec umowy zaproponowany konsumentowi przez kontrahenta. W ocenie Sądu wbrew twierdzeniom pozwanego, postanowienia OWU dotyczące kwoty wykupu nie określały głównych świadczeń stron i stanowią klauzule niedozwolone. Sąd uznał, że postanowienia OWU dotyczące opłaty likwidacyjnej kształtują prawa i obowiązki powoda w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy, a stosowanie wygórowanej opłaty likwidacyjnej, której wysokość nie ma pokrycia w wydatkach ubezpieczyciela wypełnia dyspozycję przepisu art. 385 § 1 k.c. W konsekwencji sąd uznał, że stosowane przez pozwanego wzorce umów zawarte w § 30 OWU, dotyczące naliczania kwoty wykupu nie wiążą powoda, a w konsekwencji strona pozwana bezpodstawnie potrąciła kwotę 3 509,59 zł i winna ją wypłacić powodowi. Kwota potrącona przez pozwanego z wartości polisy stanowiła nienależne świadczenie na podstawie art. 410 § 1 w zw. z art. 405 k.c. O odsetkach ustawowych za opóźnienie orzeczono na podstawie art. 481 § 1 i 2 k.c. O kosztach procesu orzeczono na mocy art. 98 § 1 i 3 k.p.c.

W apelacji pozwany zarzucił obrazę prawa procesowego mającą wpływ na wynik sprawy, a to art. 233 § 1 k.p.c., poprzez błędną ocenę materiału dowodowego, dokonaną z przekroczeniem granic swobodnej oceny dowodów oraz dokonanie oceny dowodów w sposób sprzeczny z zasadami logicznego rozumowania i doświadczenia życiowego, a co za tym idzie, sprzeczność ustaleń Sądu I instancji z zebrany w przedmiotowej sprawie materiałem dowodowym, tj. błędne ustalenie, że w sprawie zachodzą okoliczności świadczące o tym, że stosowanie spornych klauzul naruszało rażąco interesy ubezpieczającego i kształtowało jego obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami; pominięcie przy ocenie roszczeń powoda okoliczności poniesienia przez pozwaną kosztów związanych z zawarciem, wykonywaniem i rozwiązaniem umowy ubezpieczenia zawartej z powodem w łącznej wysokości 7.806,55 zł, w tym w szczególności koszty prowizji pośrednika wynoszących 5.100,00 zł, co wynikało z dopuszczonego przez Sąd dowodu w postaci dokumentu prywatnego pt. „Szczegółowe dane dotyczące umów ubezpieczenia” sporządzonego przez aktuariusza pozwanej. Wskazywał na obrazę prawa materialnego poprzez naruszenie art. 385⁽¹⁾ § 1 k.c. poprzez przyjęcie, że postanowienia umowy ubezpieczenia, regulujące wysokość świadczenia wykupu i skutkujące zatrzymaniem części zgromadzonych środków w przypadku rozwiązania umowy przed upływem określonego w niej terminu, stanowią niedozwolone postanowienia umowne, pomimo że żadne okoliczności niniejszej sprawy nie wskazywały, iż kształtowały one obowiązki ubezpieczającego w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego

interesy. Co więcej decyzja Prezesa U. nr (...) z dnia 2 listopada 2015 r. oraz porozumienie pomiędzy pozwaną a Prezesem U. z dnia 21 grudnia 2016 r. potwierdzają że sposób, w jaki pozwana rozliczyła umowę z powodem, był zaakceptowany przez Prezesa U., a więc nie mógł stanowić praktyki rażąco naruszającej interesy konsumentów i kształtującej prawa i obowiązki powoda niezgodnie z dobrymi obyczajami; naruszenie art. 354 § 1 k.c. poprzez jego niezastosowanie przy ocenie jakie świadczenie należne jest ubezpieczającemu w sytuacji uznania, że postanowienia Ogólnych Warunków Ubezpieczenia regulujące wysokość tego świadczenia, są postanowieniami niedozwolonymi i w związku z tym nie wiążą stron, w szczególności pominięcie przy ustalaniu tego świadczenia celu umowy ubezpieczenia z ubezpieczeniowymi funduszami kapitałowymi; naruszenie art. 409 k.c. w zw. z 405 k.c. poprzez ich niezastosowanie i pominięcie, że zatrzymane kwoty wobec odpadnięcia podstawy prawnej ich zatrzymania należało ocenić jako bezpodstawne wzbogacenie, a więc w zakresie kwoty w wysokości 3.509,59 zł pozwana nie była wzbogacona bowiem kwota ta została zużyta przez pozwaną na pokrycie kosztów prowizji pośrednika wynoszącej 5.100,00 zł.

Skarżący wniósł o rozpoznanie sprawy na rozprawie oraz na podstawie art. 382 k.p.c. o dopuszczenie i przeprowadzenie przez Sąd II instancji dowodu z porozumienia zawartego pomiędzy pozwaną, a Prezesem UOKiK na okoliczność faktu, iż sposób, w jaki pozwana rozliczyła umowę z powodem, został uznany przez Prezesa UOKiK za dopuszczalny w obrocie pomiędzy zakładami ubezpieczeń, a konsumentami, a więc nie naruszał rażąco interesów konsumentów, ani nie kształtował jego praw i obowiązków w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami.

Na tej podstawie wnosił o zmianę wyroku poprzez oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie od powoda na rzecz pozwanej zwrotu kosztów procesu w obu instancjach, ewentualnie o uchylenie wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

W odpowiedzi na apelację powód wniósł o jej oddalenie i zasądzenie kosztów postępowania odwoławczego wedle norm przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja jest bezzasadna.

Trafna jest ocena sądu I instancji, że postanowienie umowy dotyczące świadczenia wykupu obciążającego pozwanego i zasad ustalania tego świadczenia przy wypowiedzeniu umowy, stanowi postanowienie niedozwolone w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. Nadto, postanowienie to narusza interesy powoda jako konsumenta, jest też niezgodne z dobrymi obyczajami.

Sąd Okręgowy pominął wniosek dowodowy zgłoszony przez pozwanego w apelacji. Zgodnie bowiem z art. 381 k.p.c. sąd drugiej instancji może pominąć nowe fakty i dowody, jeżeli strona mogła je powołać przed sądem pierwszej instancji, chyba że potrzeba powołania się na nie wynika później. Sąd Okręgowy dysponował odpowiednim materiałem dowodowym na datę orzekania, dysponował dokumentem, w którym znajdowało się zakwestionowane postanowienie podlegające ocenie według kryteriów określonych w art. 385¹ k.c.

Za nieuzasadniony uznać należy zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. Do naruszenia tego przepisu mogłoby dojść tylko wówczas gdyby wykazane zostało, że doszło do uchybienia podstawowym regułom odnoszącym się do oceny wiarygodności i mocy poszczególnych dowodów czyli regułom logicznego myślenia, należytego kojarzenia faktów oraz zasadom doświadczenia życiowego. Tymczasem ocenie dowodów dokonanej przez sąd I instancji nie sposób zarzucić tego rodzaju uchybień. Nie uczynił tego także skutecznie apelujący, gdyż w ramach zarzutu naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. w istocie kwestionuje on wnioski prawne wysnute przez sąd. Również istotne okoliczności faktyczne związane z treścią zawartej umowy oraz ich rozwiązaniem przez powoda nie są sporne. Sporna pozostaje ich ocena prawna, a to uzasadnia wyłącznie zarzuty naruszenia prawa materialnego. Reasumując ustalenia faktyczne Sądu Rejonowego jako właściwe, będące wynikiem oceny zgromadzonego materiału dowodowego zgodnej z art. 233 § 1 k.p.c. i niepodważonej przez apelującego, Sąd Okręgowy uznaje za własne.

Podziela sąd odwoławczy ocenę prawną sądu I instancji, bez zbędnego powtarzania argumentów tę ocenę uzasadniających, iż postanowienia OWU dotyczące wysokości oraz sposobu ustalenia świadczenia wykupu wypłacanego w przypadku rozwiązania umowy przed końcem okresu jej obowiązywania kształtują prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami oraz rażąco naruszają jego interes, gdyż nie zabezpieczają interesu konsumenta w tym powoda jako słabszej strony umowy i prowadzą do uzyskania przez ubezpieczyciela korzyści kosztem ubezpieczonego. Postanowienia te mogą w istocie powodować ograniczenie uprawnienia konsumenta do odstąpienia od umowy. W praktyce mogło dojść do takiej sytuacji, że konsumenci mogli rezygnować z przysługującego im uprawnienia do odstąpienia od umowy z obawy przed utratą uiszczonych dotąd składek na rzecz zakładu ubezpieczeniowego. Postanowienia te stanowią więc niedozwolone postanowienia umowne o jakich mowa w art. 385¹ § 1 k.c. Zasadnie też ocenił Sąd Rejonowy, że kwota świadczenia wykupu nie jest świadczeniem głównym. Wartość wykupu nie jest możliwa do ustalenia w chwili zawarcia umowy, gdyż jej wartość jest określana na bieżąco w trakcie trwania umowy. Nie jest określona sztywną gwarantowaną stopą techniczną, ale podlega zmianom tak jak zmienia się wycena nabytych aktywów z uwzględnieniem koniunktury na rynkach finansowych. Na tle postanowień umownych wywieść ponadto należy, że świadczenie wykupu nie ma charakteru świadczenia głównego, gdyż nie jest związane z celem umowy, a do jego realizacji dochodzi jedynie w sytuacji wcześniejszego zakończenia umowy. Za główne świadczenia stron uznać natomiast należy, po stronie ubezpieczyciela udzielenie ochrony ubezpieczeniowej w razie zajścia określonego w umowie zdarzenia oraz inwestowanie środków ze składek ubezpieczającego w ramach ubezpieczeniowych funduszy kapitałowych, zaś po stronie ubezpieczającego obowiązek uiszczania składek. Stąd nieskuteczny pozostaje zarzut naruszenia art. 354 kc.

Uznanie postanowień umownych w zakresie ustalania wysokości oraz ustalania świadczenia wykupu za niedozwolone skutkowało brakiem związania nimi stron, co oznacza, że powódka świadczyła na rzecz pozwanej i jej świadczenia były nienależne, a tym samym zatrzymane przez ubezpieczyciela świadczenie pozostawało nienależnym i podlegało zwrotowi na podstawie art. 410 k.c. w zw. z art. 405 k.c. Stwierdzenie abuzywności konkretnych postanowień umownych rodzi taki skutek, że postanowienia te nie wiążą konsumenta przy czym jak wynika z art. 385¹ § 2 k.c., strony są związane umową w pozostałym zakresie. Tym samym, skoro usunięciu z umowy podlegają tylko jako abuzywne opisane postanowienia określające zasady ustalenia tego świadczenia, to powód miał prawo żądać z tytułu przysługującego mu świadczenia wykupu całości zgromadzonych na jego koncie środków - na dzień rozwiązania umowy.

Nie mógł też odnieść skutku zarzut naruszenia art. 409 k.c.

Pozwany poza brakiem wykazania zarówno zasadności wysokości prowizji, tzn. wyjaśnienia co składa się na kwotę 5100 zł. nie wykazał też, że prowizję wypłacił. Nie dołączył bowiem do odpowiedzi na pozew kopii przelewu, a jedynie kopię informacji z 8 maja 2017r. o naliczeniu i wypłaceniu prowizji. Informacja powyższa nie stanowi dowodu dokonania przelewu. Ponadto jak zasadnie podnosi powód w odpowiedzi na apelację, pozwana - wobec kwestionowania w licznych postępowaniach sądowych sposobu ustalania wskaźnika wykupu i związanym z nim naliczaniem opłat likwidacyjnych - winna się liczyć z odpadnięciem podstawy naliczania opłaty likwidacyjnej w chwili zużywania korzyści.

Mając powyższe na względzie apelacja jako bezzasadna została oddalona na podstawie art. 385 k.p.c.

O kosztach postępowania odwoławczego orzeczono na zasadzie art. 98 k.p.c. i art. 391 § 1 k.p.c. w zw. z § 2 pkt 3 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 1804).

SSO Teresa Kołeczko-Waławik